ვისია ხუთჯვრიანი დროშა?
(2002)

დროშის გარშემო ატეხილმა ციებ-ცხელებამ კულმინაციას მიაღწია და თითქოს ჩაქრა. ქუჩის აქციებიდან და შიმშილობიდან ცივილურ-ცივილიზებულ არენაზე გადაინაცვლა – სასამართლო დარბაზში. რა არ მოგვისმენია, რა არ წაგვიკითხავს ამ ხანებში. მერიის წინ აღმართულ ტრანსპარანტზე ეწერა: "შევარდნაძე, ხელები შორს ქართული დროშისგან". ეს დიდი ხნის ნაცნობი ფრაზა არასწორად არის გამოყენებული. როცა ერთი მეექვსედიდან გასძახოდნენ: "ამერიკავ, ხელები შორს კორეისგან" (ან ვიეტნამისგან და ა.შ. დაუსრულებლად), იგულისხმებოდა, რომ შეძახილის ადრესატი ემუქრება ან ჩაბღაუჭებულია ამ ობიექტებს. ჩვენი პრეზიდენტი ნამდვილად არ იმსახურებს ამ ყოვლად მკვახე შეძახილს, იმ ცნობილი რეჟიმის გადმონაშთს, რომლის ერთ-ერთი ბურჯი თავად იყო ("დრო იყო ასეთი"). პრეზიდენტი არც აპირებს, ხელყოს ეს დროშა, დაისაკუთროს იგი ან წაართვას ქვეყანას, ქრისტიან ხალხს, დასტოვოს სამიათასწლოვანი სახელმწიფოებრიობა მრავალსაუკუნოვანი "ქართული დროშის" გარეშე. არც უფიქრია. უცდის მომენტს, როგორც მას სჩვევია. მას ფიქრის დრო კიდევ დარჩა – ორ წელიწადზე მეტი ხანი. მაგრამ "ხუთჯვრიანი დროშის" მხარდამჭერნი კი ნამდვილად ჩქარობენ. დროშა მათ ახალ-ახალი გამარჯვებისკენ უნდა წაუძღვეს, თან ფართო მასებიც გაიყოლოს.

პროფანაცია აშკარაა ორივე მხრიდან – მხარდამჭერთაგან და უარისმყოფელთაგან. პირველნი აფრიალებენ ამ დროშას ყველგან ჯიქურად, აგრესიულად, გამომწვევად. მეორენი ლანძღავენ, გმობენ ასევე აგრესიულად, აცამტვერებენ მას. ერთმა დეპუტატმა, მგზნებარე "მართლმადიდებელმა", ხუთჯვრიანი ალმების დაწვისკენ მოუწოდა ბრბოს, ხოლო ალმისტარების კეტებად გამოყენება ურჩია, როცა ის საკრებულოს გარეკვას გადაწყვეტს. "საბოლოოდ უნდა დასამარდესო" – დროშაც და საკრებულოც. რატომ? ხუთი ჯვარი კათოლიკურია, ერგო, მისი ამფრიალებელნიც, მამანი საკრებულოსანი, ამავე რჯულისანი არიან. დროშა უნდა განადგურდეს. მისი ადგილი არათუ მერიის თავზე, საქართველოშიც არ არის. ის დააბრკოლებს მის გაბრწყინებას. ეჭვი არ არის ჩვენს თვალწინ თავისუფლად იფურჩქნება ფსევდომართლამდიდებლურ-სექტანტური ცნობიერება. აქ ვაწყდებით ჯვარისადმი სექტანტური მიდგომის კლასიკურ-ქრესტომათიულ შემთხვევას.

შეაწუხეს ეკლესიაც, რომლის ხმამ ვიეთთათვის სამწუხაროდ, ვიეთთათვის სასიხარულოდ უარყო მისი კათოლიკობა და, ასე გასინჯეთ, მასონობაც (თუმცა რა მიზეზით დაისვა მასონობის საკითხი ჯვრებთან დაკავშირებით, გაუგებარია), ჩათვალა რა ძირძველ მართლმადიდებლურ, მაშასადამე, ქართულ დროშად, ლამის გორგასლიან-დავითიანად. ამის გამგონე ვიღაც წარსულში იცინის ან იღუშება. ბოლოს და ბოლოს, არსებობს წარსული თუ ყოველივე, რაც მომხდარა, – ვის რა მოუპოვებია, ვინ რა ნიშნით აღჭურვილი შესულა იერუსალიმში, – ყველაფერი სამარადისოდ დავიწყებულია, ყველაფერი უგზოუკვლოდ დაკარგულია? ან იქნებ მხოლოდ ქართველებს გვაქვს წარსული და მხოლოდ ჩვენ გვმართებს მისი არდავიწყება? ისტორიას ახსოვს და არ დაიკარგება არათუ დროშის პატრონის სახელი, არამედ ის მკვახე შეძახილიანი ტილოც კი, რომელიც, შესაძლოა, სადმე სარდაფში ლპებოდეს, საბოლოოდ დალპეს, გაიხრწნას, მაგრამ რაკი ერთხელ დღის სინათლეზე გამოიფინა მისი ტექსტი, სამარადისოდ იუოერებს. ოაიისი მრავალმნიშვნელოვანი ძიებიქსტებით

[illegible] ასე დარჩება უხილავად ამ ქვეყნის ეთერში და, როგორც ცნობილი უმბერტო ეკო, მწერალი და სემიოტიკოსი გვასწავლის, ახალ-ახალი შინაარსებით აივსება.

ერთმა მგზნებარე "დამცველმა" მართლმადიდებლობისა უაღრესად საპატიო პირისადმი იკადრა თქმა, ცრუობსო და დაასკვნა: "ვისაც კი საქართველოს ისტორისა ცოტა მაინც რამე გაეგება, ყველასთვის ნათელია, რომ აღნიშნული ხუთჯვრიანი დროშა კათოლიკური და მისიონერულიაო" ("ასავალ დასავალი", 13-19 იანვ., მსურს, დავიჯერო, რომ ეს "მისიონერული" ავტორისეული არ არის). ცრუობა რა საკადრისია, მაგრამ ამ საკითხში რომ მართალს არც ერთი მხარე არ ამბობს, ეს ცხადია. მაგრამ რა შუაშია აქ საქართველოს ისტორია? განა ყველა ხვეული ამ ქვეყნის ისტორიისა ყველასათვის ცნობილია, თეთრი ადგილები აღარ დარჩა? დანამდვილებით ვიცით, რომ დღევანდელი "პატრიოტებივით" კრულავდნენ ხუთ ჯვარს მათი წინაპრები?

ერთნი ხელაღებით უარყოფენ: "ეს არის უცხო, დამპყრობლური ანტიმართლმადიდებლური დროშა", "უნდა დასამარდეს!"; მეორენი, როგორც საეკლესიო, ისე პოლიტიკური წრეები, არანაკლებ მგზნებარე "მართლმადიდებლები" და, ამდენადვე, კატეგორიულნი, უარყოფენ მის რაიმე კავშირს კათოლიკურ სამყაროსთან, იმ მოტივით, რომ იგი ოდითგანვე იერუსალიმის სიმბოლო იყო და, ერგო, მართლმადიდებლური. ორივე მხარე სცოდავს ისტორიული სიმართლის წინაშე. საიდან მოდის ეს ზერელობა, მიყრუება-მიფუჩეჩება?

სად არის ჭეშმარიტება? ერთი პატივცემული ავტორი "ფრთხილი ვარაუდით" შენიშნავს, რომ ხუთჯვრიანი დროშა, იერუსალიმის სიმბოლო, "ეს ოდითგანვე წმინდა მიწის ემბლემა", თითქოს ჯვაროსნებს დაესაკუთრებინოს. ასეა? იქნებ პირიქითაც იყო? ანუ ჯვაროსნული წარმოშობის ნიშანი იერუსალიმის ღერბად იქცა?

ვიცით, რომ ჯვაროსნების ნიშანი ხუთჯვრიანი დროშა არ ყოფილა. ყველა ჯვაროსანს ჰქონდა ერთი ნიშანი – ეს იყო თეთრ ტილოზე გამოსახული მეწამული ჯვარი, ბერძნული ჯვარის ფორმისა, ოღონდ სიგრძივ დაწვენილი. ჯვაროსანთა ლაშქარში ცალკეულ დაჯგუფებებსაც ჰქონდათ თავ-თავისი ემბლემები. ყველაზე ცნობილთ მათ შორის – იოანელებს (წმ. იოანეს რაინდებს), რომლებიც მოგვიანოდ იერუსალიმის დაცემის შემდეგ ჯერ როდოსზე მკვიდრობდნენ, შემდეგ კი თურქების შემოსევის შემდეგ მალტაზე გადავიდნენ, მკერდზე ე.წ. "მალტური ჯვარი" ჰქონდათ გამოსახული. არათუ ორდენის მთელ კორპუსს, არამედ თითოეულ წინამძღოლსაც ჰქონდა თავისი პირადი ნიშანი, რომელსაც ის საომარ საჭურველზე გამოსახულს, როგორც ღერბს, ატარებდა.

ჰქონდა თავისი ნიშანი (ღერბი) ერთ ღირსეულ რაინდს, პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის ერთ-ერთ წინამძღოლს, ქვემო ლოთარინგიის (ამჟამინდელი ბელგიის აღმოსავლეთი ნაწილის) ჰერცოგს, გოტფრიდ ბულიონელს, რომელმაც (მანამდე უჩინო-უსახელომ) სახელი იერუსალიმის აღების დროს მოიხვეჭა. მან პირველმა აღმართა იერუსალიმის გალავანზე თავისი შტანდარტი – ხუთჯვრიანი დროშა (ახლა რომ უახლესი სრულიად ევროპის დროშასთან ერთად მერიის თავზე ფრიალებს). ეს მოხდა 1099 წელს. იგი იერუსალიმის მეფედ აირჩიეს, მაგრამ მეფობაზე უარი თქვა ეკლის გვირგვინოსანი უფლისადმი მოწიწების გამო და წმიდა საფლავის მცველის ტიტულით დაკმაყოფილდა. ისტორიაში იგი ცნობილია, როგორც ღვთისმოსავი რაინდი, რომელიც თავისი ქცევით (გადმოგვცემს იმჟამინდელი მატიანე) უფრო ბერს ჰგავდა, ვიდრე რაინდს; ის შეღავათებს უწევდა სამღვდელოებას, სწყალობდა მათ, რასაც მას პოლიტიკური ისტორიკოსები სისუსტეში უთვლიან. სხვაგან კიდევ სად უნდა გამოჩენილიყო მისი ღვთისმოსავობა, თუ არა იმ ნიშანში, რომელიც მან (შესაძლოა, სასულიერო პირთა რჩევით) თავის ღერბად აირჩია. ეს იყო

(ანალოგიურად, ბაგრატიონთა დინასტიის ნიშანი „ეგ“ [illegible] სწორედ ხუთი ჯვარი, რომელთაგან თითოეულმა სიმბოლურად ჯვარცმული მაცხოვრის თითო ჭრილობა გამოხატა. და რამდენადაც ეს კეთილშობილი რაინდი იერუსალიმის სამეფოს დამაარსებელი იყო, ბუნებრივია, მისი პირადი ნიშანი იერუსალიმის სამეფოს ღერბი გახდა (ანალოგიურად, ბაგრატიონთა დინასტიის ნიშანი საქართველოს სამეფოს ღერბიცაა). და ამ სახის ჯვარმაც იერუსალიმის ჯვრის სახელი დაიმკვიდრა ჯვრის სახეობათა ნომენკლატურაში. ასე განზოგადდა ერთი პიროვნების ღერბი სამეფო ღერბად. ისიც უნდა შეინიშნოს, რომ ხუთი ჯვარი ზედმიწევნილი სიმბოლოა ჯვარცმულის საფლავისა, რომლის მცველის ტიტულსაც ის ატარებდა სიკვდილამდე (1110 წ.). მის შემდეგ მისი ძმა ბოლდუინი გახდა უკვე გვირგვინოსანი მეფე იერუსალიმის სამეფოსი.

ასე რომ, ხუთჯვრიანი დროშა არც მართლმადიდებლურია (ამ ცნების ვიწრო კონფესიური სქიზმისშემდგომი გაგებით), არც ქართული, მით ნაკლებად, იმ პოლიტიკური ლიდერისა, რომელმაც მხოლოდ ააფრიალა იგი მერიის თავზე და თბილისის ქუჩებში – სეკულარული თვალსაზრისით დასაძრახისი აქ არაფერია. მაგრამ მის მოწინააღმდეგეთა მხრიდან გააფრთებული, ისტერიული ლაპარაკი დროშის “უცხო წითელ ჯვრებზე”, “უცხო დამპყრობლურ ანტიმართლმადიდებლურ დროშაზე”, მკრეხელობაზე მეტი იქნებოდა, სრული აბდაუბდა რომ არ იყოს. ამ ეპითეტების ავტორებმა, თუ ისინი ქრისტიანები არიან, უნდა იცოდნენ, რომ ჯვარი ჯვარია და თავის თავს არასოდეს დაუპირისპირდება. გაიხსენონ, თუ ოდესმე ქრისტეს მგმობელთ ჯვარის ნიშანი უტარებიათ. თუ ჯვაროსნებს “უცხო დამპყრობელთა” შორის ვიხსენიებით და პოსტ ფაქტუმ წყევლა-კრულვას ვუთვლით, ის ათასი ფრანგი (ფრანკი – გერმანელი) ჯვაროსანი რაინდიც უნდა დავკრულოთ, რომლებიც სწორედ უცხო დამპყრობლების გარეკვაში შეეწიენ დავით მეფეს დიდგორის ომში. უფრო ადრეც შეწევნა ირიბად მომხდარა. აი, რას გვამცნობს დავითის ისტორიკოსი: “ამას ჟამსა გამოვიდეს ფრანგნი, აღიღეს იერუსალემი და ანტიოქია, და შეწევნითა ღმრთისათა მოეშენა ქვეყანა ქართლისა, განძლიერდა დავით და განამრავლნა სპანი. და არღარა მისცა სულტანსა ხარაჯა და თურქნი ვერღარა დაიზამთრებდეს ქართლს”. ივ. ჯავახიშვილი ამ თარიღს უკავშირებს “საქართველოს სრული დამოუკიდებლობის აღდგენას”. არ შევნიშნოთ, თუ ბრმები არ ვართ, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი იერუსალიმ-ანტიოქიის აღებასა და ქართლის “მოშენებას” შორის? ნუთუ ვერ ვგრძნოთ აქ წმ. საფლავის მცველის ხელს და მის ხუთჯვრიან ნიშანს?

ქართველობას ვალი აქვს ხუთჯვრიანი დროშისა. მისი აუგად მოხსენიება პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეთა ჯიბრზე (რაკი მათ აღმართეს), უმადურობაა. მაგრამ პიეტეტი, მადლიერება, არ ნიშნავს იმას, რომ ხუთჯვრიანი დროშა დღეს სახელმწიფო სიმბოლოთა შორის ვაღიაროთ. ჩემი აზრით, ეს დაუშვებელია ორი მიზეზის გამო.

პირველი მიზეზი. ხუთჯვრიანი სიმბოლო ეკუთვნის ქვემო ლოთარინგიის ჰერცოგს, შემდგომ წმ. საფლავის მცველს გოტფრიდ ბულიონელს და, რამდენი ათასწლეულიც არ უნდა გავიდეს, ამ სახის ჯვარი მის კუთვნილებად დარჩება უკუნითი უკუნისამდე. ის ამავე დროს იყო სიმბოლო იერუსალიმის, თუმც ეფემერული სამეფოსი, რომელმაც მხოლოდ ას წელს იარსება. სამეფო დაეცა, მაგრამ ჯვარი დარჩა, ამჯერად იერუსალიმის ჯვრის სახელწოდებით, და დღემდე ასეა და ასე გასტანს ეს ისტორიულოი ფაქტი უკუნითი უკუნისამდე.

მეორე მიზეზი. საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას შეუძლია აღმართოს, გაშალოს, პროცესიაზე წაიმძღვაროს ნებისმიერი სახის ჯვრიანი დროშა, რადგან როგორც ერთი ლათინური გამოთქმა ღაღადებს, ჯვარი მარად ჯვარია (კრუქს ესტ სემპერ ცრუქს), მათ შორის თუნდაც კოპტური ჯვარი, რომლის იდენტური საგან-ნიშანი ფარაონებს ეპყრათ ხელთ, და მიუმიტის ხუთჯვრიანი დროშა – ვანა ის საქართველოს

[illegible] ეკლესიის, როგორც კათოლიკე სამოციქულო ეკლესიის, ისტორიის ნაწილი არ არის? მაგრამ რაც შეუძლია ეკლესიას, რისი უფლებაც მას აქვს, არ ხელეწიფება სახელმწიფოს. ხუთჯვრიანი დროშა, – ამაზე არავინ არაფერს ლაპარაკობს, არც ბერი, არც ერი, – პირწმინდად ლიტურგიულია: თუ ხუთი ჯვარი ქრისტეს ხუთ ჭრილობას გამოხატავს, ეს იმას ნიშნავს, რომ დროშაზე სიმბოლურად ჯვარცმული მაცხოვარია გამოხატული. და რატომ უნდა იყოს სახელმწიფოს დროშა ამ სიმბოლიკის შემცველი, როცა ეს სახელმწიფო არათუ თეოკრატიული არ არის, არამედ, უბრალოდ, არც ქრისტიანულია, ამ ცნების მკაცრი, სიღრმისეული გაგებით. განსაჯოს ერმა და ბერმა, თუ ოდნავ მაინც შეესატყვისება ეს სახელმწიფო, რაც უნდა გაბრწყინდეს იგი მომავალში, ამ მძიმე, სტიგმატურ, სისხლმდინარ დროშას?

2002